

čiji je cilj bio utvrditi razlikuju li neka sociodemografska obilježja latentne dimenzije koje predstavljaju različita simbolička značenja vode ili su s njima povezana. U radu iznose rezultate ankete provedene na 136 sudionika iz Hrvatske o različitim značenjima koje oni sami pripisuju vodi.

Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku u ovom broju donose *In memoriam* (469-472) krajobraznom arhitektu Bruni Šišiću (1927-2015), koji potpisuje Mara Marić, dok Lovro Kunčević potpisuje zahvalu povjesničaru Bariši Krekiću (472-473) na dragocjenoj donaciji preko tristo vrijednih knjiga iz osobne biblioteke knjižnici Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Uobičajeno, i ovaj svezak završava cjelinom *Osrti i kritike* (47-515) koja sadrži prikaze i recenzije recentnih domaćih i stranih historiografskih izdanja.

Kristina Judaš

***Povijesni prilozi*, god. 34, br. 48 (208 str.) – br. 49 (375 str.), Zagreb 2015.**

Znanstveni časopis *Povijesni prilozi* bavi se područjem povijesne znanosti i pomoćnih povijesnih disciplina te objavljuje rezultate istraživanja koja se odnose na period od antike do sredine 19. stoljeća. Časopis od 1982. godine izdaje Hrvatski institut za povijest isprva jednom, a od 2001. godine dva puta godišnje. U nastavku ćemo prikazati brojeve 48 i 49 objavljene 2015. godine. U broju 48 objavljeno je pet izvornih znanstvenih članaka i jedno prethodno priopćenje. Broj 49 obuhvaća osam izvornih znanstvenih članaka, jedan pregledni rad te uvodnik članice uredništva Maje Katušić u kojem se za ovaj i idući broj časopisa najavljuju radovi u sklopu tematskog bloka pod naslovom *Matične knjige kao izvor za povijesnu demografiju*, a koji su rezultat istoimene međunarodne radionice održane u Pazinu u listopadu 2014. godine u organizaciji Hrvatskog instituta za povijest i Državnog arhiva u Pazinu. Oba broja na kraju sadrže ocjene i prikaze domaćih i inozemnih knjiga i časopisa te po jedan nekrolog.

Prvi od dva prikazana broja počinje člankom Ivana Majnarića, *Kasnosrednjovjekovna obiteljska struktura hrvatskoga plemstva* (7-30), u kojem autor proučava pristup istraživanju obiteljskih struktura i njihovo poimanje u hrvatskoj medievistici od druge polovice 19. stoljeća do suvremenoga doba te pritom analizira značenje pojma *genus* na području Kraljevine Hrvatske u 14. stoljeću.

Grbovi Vukčića Hrvatinića (33-68) prethodno je priopćenje Amera Sulejmanagića u kojemu autor razmatra heraldičku ostavštinu pripadnika obitelji Vukčić Hrvatinić (Hrvoja, Katarine i Jurja Vojsalića) te na osnovu proučavanja sfragističke, numizmatičke i heraldičke ostavštine ove obitelji nudi nove spoznaje i zaključke, predlaže novo nazivlje za Hrvojeve grbove te analizom izvornih podataka rekonstruira boje grbova Hrvoja, Katarine i Jurja te definira boje i elemente Hrvojeva protogrba.

U radu Elme Korić, *Nekoliko osmanskih dokumenata o događajima u dalmatinskom zaleđu u drugoj polovini 16. stoljeća* (71-88), autorica na temelju analize i prijevoda osmanskih dokumenata donosi nove informacije o dijelu svakodnevice osmansko-mletačkoga prigraničja u dalmatinskom zaleđu u drugoj polovini 16. stoljeća.

Fani Celio Cega u svome radu *Posjedi benediktinskoga samostana sv. Mihovila na trogirskom području prema starom mletačkom katastru* (91-126) obrađuje mletački katastar – *Catastico delle terre del monastero di San Michele di Traù* te donosi administrativno-pravne informacije vezane za posjede samostana sv. Mihovila u Trogiru.

Lovorka Čoralić autorica je rada *Mletačka kažnjenička galija Dolfino, njezin upravitelj Šibenčanin Dujam Franjo Zek Mišević i hrvatski galijoti (1774. – 1778.)* (129-150) u kojem istražuje hrvatsko-mletačke pomorske veze, a posebice udio Hrvata u mletačkoj ratnoj mornarici u ranoj novom vijeku. Poseban fokus stavljen je na sastav posade broda te veslače-kažnjenike porijeklom s istočnoga Jadrana, a autorica u prilogu na kraju rada donosi i popis članova posade broda te hrvatskih veslača.

Arijana Kolak Bošnjak autorica je posljednjeg rada u broju 48 pod naslovom *Društvena struktura Horvatsko-vugerske stranke* (153-173). U radu autorica prikazuje društvenu strukturu Horvatsko-vugerske stranke, preispituje dosadašnja tumačenja uloge plemstva u oblikovanju njezine politike te daje nove smjernice istraživanja. Nakon rada slijede ocjene i prikazi knjiga, časopisa i zbornika (177-203) te nekrolog u spomen dr. sc. Vladimiru Bedenku, povjesničaru umjetnosti i autoru više važnih radova o povijesti srednjovjekovnog Gradeca.

Idući broj koji prikazujemo je broj 49 koji započinje radom Hrvoja Gračanina, *Late Antique Dalmatia and Pannonia in Cassiodorus' Variae* (9-80). Rad donosi historiografsku analizu Kasiodorovog djela *Variae* kao izvora za kasnoantičku povijest Dalmacije i Panonije. Autor s jedne strane kroz Kasiodorova pisma analizira informacije koje nude političku, administrativnu, gospodarsku, društvenu i etničku sliku obiju pokrajina u razdoblju ostrogotske vladavine tijekom prva tri desetljeća šestog stoljeća, dok s druge strane analizira narativne elemente te intelektualni i politički kontekst koji proizlazi iz odabranih pisama.

Serđo Dokoza autor je rada *Zadarsko plemstvo i sol u drugoj polovici 14. i početkom 15. stoljeća* (86-123) u kojem se analizira udio plemstva u proizvodnji i prodaji soli u Zadru u 14. stoljeću. Autor utvrđuje položaj i broj solana pojedinih plemića te stvara hijerarhiju najvećih i najvažnijih solara među zadarskim plemstvom.

Idući rad naslova *Nordijski hodočasnici u hrvatskim primorskim krajevima (14. – 17. stoljeće)* (127-159) autora Krešimira Kužića bavi se hodočasnici iz nordijskih zemalja koji su prošli hrvatskom obalom Jadrana na putu za Svetu Zemlju. Autor opisuje motive njihova odlaska, stalešku pripadnost te doživljaje tijekom putovanja.

U radu Kristijana Jurana, *Morlaci u Šibeniku između Ciparskoga i Kandijskog rata (1570. – 1645.)* (163-208), razmatraju se vijesti o Morlacima koje su prikupljene proučavanjem arhivske građe šibenske provenijencije iz razdoblja između Ciparskoga i Kandijskoga rata. Autor se posebno posvećuje trgovačkom i demografskom kontekstu šibensko-morlačkih odnosa te pograničnim sukobima i običajima na šibenskoj dionici mletačko-osmanskoga krajišta. U prilogu na kraju rada autor donosi popise Morlaka zabilježenih u suvremenim spisima šibenskih notara i šibenskim matičnim knjigama.

Pregledni rad Mirele Krešić i Matee Pilipović pod naslovom *De successione colonorum: O nasljednom pravu kmetova u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji* (211-233) proučava pravila nasljeđivanja važeća među kmetovima u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji, a koja su sadržana u Tripartitu, Slavonskom urbaru i zakonskim člancima Ugarskog sabora 1836-1840. U radu autorice ističu važnost razlikovanja nasljednih i stečenih dobara te pokretnina i nekretnina za izgradnju sustava nasljeđivanja, a potanko istražuju i oporučno raspolaganje kmetova.

Uvodnikom Maje Katušić pod naslovom *Uvodna riječ tematskog bloka "Matične knjige kao izvor za povijesnu demografiju"* (237-238), a zbog pojačanog znanstvenog interesa za povijesnu demografiju, najavljuje se novi tematski blok za ovaj i idući broj časopisa *Povijesni prilozi*, koji je rezultat istoimene međunarodne radionice održane u Pazinu u organizaciji Hrvatskoga instituta za povijest i Državnoga arhiva u Pazinu 3. listopada 2014. godine. Prvi u seriji

tematskih radova je rad autorica Marije Mogorović Crljenko i Danijele Doblanović, *Stanovništvo Rovinja prema najstarijoj matičnoj knjizi vjenčanih (1564. – 1640.)* (239-272). Autorice na temelju analize podataka iz najstarije rovinjske matične knjige vjenčanih rekonstruiraju društvenu povijest Rovinja, uključujući statusne razlike među mladencima kao i statusne i imovinske razlike među ostalim rovinjskim stanovnicima.

Grozdana Franov-Živković u svome radu *Zapreke za sklapanje braka u glagoljskim matičnim knjigama i ostalim dokumentima sa zadarskoga područja od 1565. do sredine 19. stoljeća* (275-312) analizira učestalost spomenutih zapreka za sklapanje braka u raznim dijelovima zadarskoga područja zabilježenih u matičnim knjigama vjenčanih, ali i u ostalim matičnim knjigama koje sadrže podatke o vjenčanjima te u pratećoj dokumentaciji potrebnoj za sam čin i upis vjenčanja.

Sljedeći rad iz tematskog bloka je *Poročne matične knjige kot vir za preučevanje dinamičnih in strukturnih vidikov urbanih migracij* (315-328) Alekseja Kalca, u kojem autor proučava useljavanje u urbana mjesta na temelju matičnih knjiga vjenčanih. Poseban fokus stavljen je na Trst u 18. stoljeću kada taj grad doživljava brzu demografsku ekspanziju i duboke društvene promjene zbog golemog priljeva stanovništva iz etnički i kulturno raznolikog zaleđa.

Istraživanje procesa formacije moderne društvene strukture na temelju matičnih knjiga – primjer Makarske (1900. – 1910.) (331-351) rad je Ivana Hrstića u kojem autor na temelju analize promjena u profesionalnoj strukturi stanovništva proučava prijelaz tradicionalne društvene strukture u modernu. Koristeći se matičnim knjigama vjenčanih iz Makarske, autor navodi drugu polovicu 19. stoljeća kao razdoblje formiranja moderne društvene strukture na hrvatskim prostorima. Ovim radom zatvara se tematski blok te je on ujedno i posljednji znanstveni članak u prikazanom broju.

Prema uobičajenoj strukturi *Povijesnih priloga*, slijede ocjene i prikazi domaćih i stranih knjiga, časopisa i zbornika (355-372) te nekrolog u spomen dr. sc. Mladenu Andreisu (375).

Sara Katanec

Historijski zbornik, god. 68, br. 1 (273 str.) – br. 2 (262 str.), Zagreb 2015.

U 2015. godini Društvo za hrvatsku povjesnicu izdalo je 68. godište svog dugovječnog časopisa *Historijski zbornik*. Kao i prethodnih šest godina, Zbornik je izdan u dva broja čiji će sadržaj biti predstavljen u nastavku teksta. Prvi broj (svezak) sadrži sedam izvornih znanstvenih članaka, ocjene i prikaze te izvještaje sa znanstvenih i stručnih skupova.

Broj započinje djelom Neve Makuc *Early Modern Provincial Identity in the border Area between the Venetian Republic and the Hereditary Lands of the Austrian Branch of the House of Habsburg* (1-14), u kojem se fokusira na problematiku ranomodernog identiteta pokrajine Furlanije u području između Mletačke Republike i nasljednih Habsburških zemalja, austrijske loze Habsburgovaca. Identitet pokrajine se proučava u kontekstu unutarnjih sukoba furlanskog društva, ali i sukoba s Mletačkom Republikom i kućom Habsburg. Istraživanje je provedeno na temelju privatnih historiografskih dokumenata. U dokumentima se ogleda protumletačka nastojanost furlanskog plemstva.

Porta na Kongresu u Karlovcu (1698.-1699.): kraj ad hoc diplomatije (15-30) djelo je autora Marije Kocić i Nikole Samardžića. Članak se bavi najvažnijim trenucima vezanim za kongres u Srijemskim Karlovcima, poput njegovog sazivanja, utvrđivanja načina rada te, prije svega,